

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КОЛОМОЄЦЬ ПАВЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 351.74:331

ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ ПРАВ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

12.00.05 – трудове право; право соціального забезпечення

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

- Науковий керівник:** доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
**МОГІЛЕВСЬКИЙ Леонід
Володимирович,**
Харківський національний університет
внутрішніх справ, учений секретар
секретаріату Вченої ради.
- Офіційні опоненти:** доктор юридичних наук, професор
ОБУШЕНКО Олександр Миколайович,
Полк патрульної служби поліції
особливого призначення «Дніпро-1»
ГУНП України в Дніпропетровській
області, заступник командира полку;
- кандидат юридичних наук
**АНДРЮЩЕНКО Катерина
Михайлівна,**
Департамент територіального контролю
Харківської міської ради, завідувач
сектору загально-правової роботи відділу
правового забезпечення.

Захист відбудеться 31 березня 2018 р. о 9 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.02 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

Автореферат розісланий 27 лютого 2018 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Є.Ю. Подорожній

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Служба в органах Національної поліції України є державною службою особливого характеру. Обумовлено це тим, що протидія злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави є завданнями підвищеної складності, які дуже часто потрібно здійснювати в умовах небезпеки та загрози для життя й здоров'я самого поліцейського, а також членів його сім'ї. Відтак, обов'язок держави полягає у тому, щоб забезпечити та гарантувати кожному поліцейському належні умови праці, необхідні і достатні для того, аби він віддано служив суспільству і державі, нівелюючи при цьому будь-які прояви бюрократії, корупції та зневажливого ставлення до людини та її прав.

З огляду на викладене та враховуючи сучасний стан правового регулювання діяльності органів Національної поліції України, вважається необхідним дослідити усю сукупність гарантій реалізації трудових прав поліцейських, оскільки даний орган не є правонаступником міліції, а тому мають місце певні прогалини у чинному законодавстві стосовно забезпечення трудових прав поліцейських та гарантій їх реалізації. Тобто трудові права поліцейських за таких умов ставляться у залежність від волі роботодавця-держави, яка формує державну політику в усіх сферах суспільних відносин в тому числі й у сфері праці. Більш того, питання реалізації трудових прав та соціальної захищеності є найбільш актуальними для будь-якої особи, яка реалізує трудову функцію, оскільки від них залежить якість праці, мотивація до трудової активності, відповідальність за результати своєї діяльності, зацікавленість у подальшій роботі, просування по кар'єрній драбині та загалом подальший розвиток громадянського суспільства. Соціальна захищеність є тією категорією, яка буде завжди викликати інтерес та жваві дискусії серед усіх верств населення, адже кожен хоче якнайкращих умов праці для себе. Враховуючи викладене, безсумнівною видається не тільки гостра актуальність, але й доцільність і своєчасність здійснення дослідження за обраним напрямком.

Питання правового регулювання гарантування трудових прав працівників неодноразово ставали предметом наукових пошуків вітчизняних та зарубіжних учених, таких як С.С. Алексєєв, К.М. Андрющенко, Н.Б. Болотіна, С.Я. Вавженчук, В.С. Венедіктов, О.В. Гаврилюк, Б.О. Горохов, М.М. Гуренко, Ю.О. Єремєєв, В.В. Жернаков, Т.М. Заворотченко, М.І. Іншин, М.М. Клемпарський,

А.М. Колодій, В.Л. Костюк, І.М. Кравченко, О.М. Куракін, А.В. Малько, К.Ю. Мельник, Л.В. Могілевський, О.М. Обушенко, А.Ю. Олійник, О.І. Осауленко, В.Д. Перевалов, А.С. Піголкін, П.Д. Пилипенко, С.О. Погрібний, Є.Ю. Подорожній, С.М. Прилипка, П.М. Рабінович, Ю.І. Римаренко, В.І. Сімонов, Р.В. Татарінов, М.І. Хавронюк, В.І. Щербина, О.М. Ярошенко, І.І. Яцкевич та ін. Утім, підходи більшості із цих дослідників зводяться до вивчення загальних проблем правового регулювання трудових прав працівників та гарантій їх реалізації, а не безпосередньо по відношенню до працівників органів Національної поліції. Відтак необхідність визначення та чіткої регламентації гарантій реалізації трудових прав поліцейських та вироблення дієвого механізму їх забезпечення й обумовили вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до пп. 1.2, 4.1, 4.6, 4.7 Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, пп. 1.1, 4.1, 4.4, 4.5, Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 років, схвалених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 23 лютого 2016 р. (протокол № 2), в рамках науково-дослідної теми Харківського національного університету внутрішніх справ «Законодавча та законодавча діяльність в Україні» (номер державної реєстрації 0113U008189).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі аналізу існуючих наукових підходів, а також чинного законодавства України і практики його застосування визначити сутність та особливості гарантій реалізації трудових прав поліцейських, а також розробити напрямки їх подальшого удосконалення.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні *завдання*:

- сформулювати поняття та розкрити особливості гарантій реалізації трудових прав поліцейських;
- окреслити види гарантій реалізації трудових прав поліцейських;
- з'ясувати сучасний стан правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських;

- розкрити поняття та особливості механізму правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських;
- охарактеризувати правове регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських на різних етапах проходження служби;
- визначити гарантії реалізації трудових прав поліцейських під час зміни умов праці та звільнення;
- окреслити зарубіжний досвід правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських та можливості його використання в Україні;
- запропонувати напрями вдосконалення правового регулювання гарантій соціального захисту поліцейських.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері реалізації гарантій трудових прав поліцейських.

Предметом дослідження є гарантії реалізації трудових прав поліцейських.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність сучасних загальних і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання. Їх застосування обумовлюється системним підходом, що дає можливість здійснити аналіз гарантій реалізації трудових прав поліцейських. Зокрема, в роботі за допомогою логіко-семантичного методу поглиблено загальний понятійний апарат (розділи 1–3). Для з'ясування правової природи, ролі та значення гарантій реалізації трудових прав поліцейських, аналізу поняття та сутності, елементів та принципів механізму правового регулювання гарантій реалізації трудових прав співробітників органів Національної поліції було використано порівняльно-правовий метод (розділ 1–2). Соціологічний та метод документального аналізу використовувалися для аналізу та узагальнення емпіричної інформації за темою дослідження та визначення недоліків правового та соціального забезпечення гарантій реалізації трудових прав поліцейських (розділ 3). Методи класифікації, групування, системно-структурний, системно-функціональний застосовано для визначення місця і ролі гарантій реалізації трудових прав поліцейських, здійснення їх класифікації (підрозділи 1.1, 1.2). За допомогою спеціально-юридичного, статистичного та структурно-логічного методів досліджено сучасний стан правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських (підрозділ 1.3), визначено структуру механізму правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських (підрозділ 2.1), а також проаналізовано правове регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських на різних етапах проходження служби та звільненні (підрозділи 2.2, 2.3).

Порівняльно-правовий, та компаративний методи використовувалися для дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання гарантій забезпечення трудових прав поліцейських (підрозділ 3.1), окреслення напрямків удосконалення нормативно-правової основи у даній сфері та підвищення гарантій соціального захисту поліцейських (підрозділ 3.2).

Дисертаційне дослідження виконане з урахуванням напрацювань фахівців з філософії, загальної теорії держави і права, трудового права, права соціального забезпечення, а також адміністративного, конституційного, цивільного, господарського, міжнародного права, інших галузевих правових наук, які стосуються характеристики гарантій реалізації трудових прав поліцейських. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, Кодексу законів про працю України, Закону України «Про Національну поліцію» та інших законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які визначають засади правового регулювання гарантій реалізації трудових прав. Дисертант звертався також до міжнародного законодавства у сфері гарантування трудової діяльності та соціального захисту працівників. Інформаційну та емпіричну основу дослідження склали узагальнення практики реалізації гарантій трудових прав поліцейських.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що робота є однією з перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки трудового права визначити сутність та особливості гарантій реалізації трудових прав поліцейських, що дозволило запропонувати шляхи вдосконалення правового та соціального захисту працівників органів Національної поліції, обґрунтувати низку нових теоретичних положень і висновків, надати практичні рекомендації та пропозиції з досліджуваних питань. Основні з них такі:

вперше:

—

формульовано авторське визначення поняття «гарантії реалізації трудових прав поліцейських», під якими запропоновано розуміти нормативно закріплену систему умов, засобів та прийомів, направлених на належне забезпечення правового статусу поліцейського, тобто сукупності встановлених та закріплених державою прав, свобод, обов'язків та обсяг відповідальності, які дають йому можливість якісно та незалежно здійснювати свої професійні функції;

— запропоновано розробити та впровадити пілотний проект – «Державна програма забезпечення працівників органів Національної

поліції житлом», в рамках реалізації якої, сформовано основні напрямки, направлені на необхідність визначення державою: 1) умов надання та користування службовим житлом; 2) умов пільгового кредитування та субсидування на придбання житла у власність; 3) умов отримання житла у власність на безоплатній основі;

– доведено доцільність розробки та прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок і розміри виплат грошових компенсацій за найм житлових приміщень працівникам органів Національної поліції України», де варто врегулювати питання надання житла поліцейським, зокрема щодо: надання житлового приміщення державного (комунального) житлового фонду за договором соціального найму; надання житлових приміщень спеціалізованого житлового фонду; грошової компенсації за найм житлових приміщень; витрат на комунальні та інші послуги;

удосконалено:

– визначення соціального захисту поліцейських, під яким запропоновано розуміти сукупність цілеспрямованих державних заходів організаційно-правового, фінансового та матеріального характеру, які спрямовані на реалізацію законодавчо закріплених соціальних гарантій, а також на забезпечення належних умов праці працівниками органів Національної поліції та надання державної підтримки поліцейським та членам їх сімей, які через незалежні від них обставини потребують матеріально-фінансової та організаційно-правової допомоги;

– класифікацію спеціальних (юридичних) гарантій реалізації трудових прав поліцейських. Ними є ті, що виникають: 1) при доборі та призначенні на посаду в органи Національної поліції; 2) при проходженні служби в поліції; 3) під час реалізації професійної діяльності поліцейських; 4) при застосуванні поліцейських заходів; 5) у сфері соціального захисту; 6) у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення;

– положення щодо необхідності закріплення в законодавчому рівні за профспілками додаткових обов'язків, які матимуть на меті популяризацію соціального захисту поліцейських;

дістали подальшого розвитку:

– пропозиції щодо перегляду принципів та практики існуючої системи грошового забезпечення, її подальшої оптимізації, підвищення ефективності витрат бюджетних коштів, розробки ефективної системи матеріального заохочення поліцейських;

– положення про необхідність та доцільність розробки та прийняття Закону України «Про гарантії професійної діяльності

працівників Національної поліції», в якому мають бути прописані як матеріальні, так і процесуальні норми, тобто закон має визначати гарантії трудової діяльності поліцейських та одночасно прописувати механізм їх реалізації та забезпечення;

– шляхи розвитку правового регулювання соціального забезпечення органів Національної поліції України, в основу якого має бути покладено методологічний підхід, який надасть можливість визначити комплекс методів подальшого розвитку Національної поліції.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації пропозиції і висновки можуть бути використані:

- у *науково-дослідній сфері* – для подальшої розробки проблемних питань розвитку правового регулювання гарантії реалізації трудових прав працівників поліції;

- у *правотворчості* – під час розробки змін і доповнень до нормативно-правових актів, які закріплюють правові засади гарантування трудових прав поліцейських та забезпечення їх реалізації;

- у *правозастосовчій діяльності* – для покращення застосування норм законодавства у сфері реалізації гарантії трудових прав поліцейських;

- у *освітньому процесі* – при підготовці методичних розробок, підручників та навчальних посібників з курсів «Трудове право України» та «Право соціального забезпечення».

Апробація результатів дисертації. Підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення і висновки було оприлюднено на міжнародних та національних науково-практичних конференціях, семінарах та круглих столах, зокрема: «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (Одеса, 2016), «Актуальні завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті» (Львів, 2016), «Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення» (Харків, 2017).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 7 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях (у тому числі 1 стаття – у зарубіжному виданні), а також у тезах 3 доповідей і наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 173

сторінок. Список використаних джерел складається з 155 найменувань і займає 17 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, вказується зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукова новизна одержаних результатів, їх практичне значення, апробація дисертаційної роботи, структура дисертації та загальна кількість публікацій.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади гарантій реалізації трудових прав поліцейських» складається з трьох підрозділів, в яких сформовано поняття та розкрито значення гарантій реалізації трудових прав поліцейських, визначено їх види та досліджено сучасний стан правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських.

У підрозділі 1.1 «Поняття та значення гарантій реалізації трудових прав поліцейських» зазначається, що працею поліцейського є його служіння суспільству, яке відображається у формі дій направлених на захист прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та безпеки. При цьому право на працю розглядається як первинне по відношенню до інших трудових прав, оскільки якщо не буде належним чином реалізовано право на працю, інші трудові права виникнути не можуть.

Наголошено на багатовекторності трудових прав поліцейського: по-перше, вони направлені на те, щоб забезпечити служіння суспільству, оскільки надані державою повноваження дають можливість охороняти права і свободи людини і громадянина, в тому числі з можливим використанням заходів державного примусу щодо осіб, які порушують встановлені норми законодавства; по-друге, в трудових правах поліцейського знайшла своє відображення правоохоронна функція держави; по-третє, трудові права поліцейського надають йому можливість забезпечувати власні можливості та потреби як спеціального суб'єкта трудових правовідносин – представника органів державної влади. Тому вони направлені на те, щоб підтримувати баланс між достатньо складними, а інколи й небезпечними умовами праці поліцейського та «особистою вигодою», тобто для чого він це робить, або іншими словами – трудові права поліцейського виступають мотиваційною складовою його діяльності.

Встановлено, що гарантії реалізації трудових прав поліцейського є тим механізмом, який надає можливість виконувати

покладені на нього обов'язки та забезпечувати єдність усіх складових його правового статусу. Тобто вони виступають каталізатором якісного виконання завдань і функцій, що покладаються на поліцейського.

У підрозділі 1.2 «Види гарантій реалізації трудових прав поліцейських» при формуванні власної класифікації гарантій реалізації трудових прав поліцейських наголошується що: по-перше, існує система загальноприйнятих гарантій прав людини, які впливають із самої суті людини, тобто вони як і природні права, надаються людині від народження та супроводжують її в процесі її розвитку, зокрема й у трудовій сфері; по-друге, існують гарантії організаційного характеру, тобто ті, які впливають на формування структури державного органу, забезпечують ефективність функціонування системи в цілому, розподіл повноважень між працівниками тощо; по-третє, основний зміст і призначення спеціальних або як їх ще прийнято називати юридичних гарантій полягає в усвідомленні таких правових інститутів, які є юридичними засобами, що забезпечують можливість реалізації прав і виконання обов'язків, а також захищають і охороняють права громадян від порушень з боку окремих посадових осіб, державних органів і громадян в процесі безпосередньої трудової діяльності.

Виділено на підставі норм спеціального законодавства такі види спеціальних (юридичних) гарантій прав поліцейських як: 1) гарантії реалізації трудових прав поліцейських при доборі та призначенні на посаду; 2) гарантії реалізації трудових прав поліцейських при проходженні служби в поліції; 3) гарантії реалізації професійної діяльності поліцейських; 4) гарантії реалізації трудових прав поліцейських при застосуванні поліцейських заходів; 5) гарантії реалізації трудових прав поліцейських у сфері соціального захисту; 6) гарантії реалізації трудових прав поліцейських у сфері фінансування та матеріально-технічного забезпечення.

У підрозділі 1.3 «Сучасний стан правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських» надано авторське визначення поняття «правове регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських», під яким запропоновано розуміти сукупністю правових норм загального та спеціального призначення, які направлені на врегулювання відносин, що виникають між особою-поліцейським та державою, органами державної влади та суспільством під час реалізації поліцейським наданих йому повноважень.

Зазначено, що правове регулювання має дворівневу систему: загальний рівень та спеціальний. Під загальним рівнем правового регулювання запропоновано розуміти усю сукупність нормативно-

правових актів, які направлені на упорядкування певних суспільних відносин. Такі норми є нормами прямої дії та закріплюють основні положення життєдіяльності людини. Їх можна рівною мірою застосувати до будь-якої сфери життєдіяльності, не змінюючи при цьому їх змістовного навантаження. До спеціального рівня відносяться норми, які регламентують чітко визначену сферу суспільних відносин. Їх не можна застосовувати або адаптувати до всіх сторін людського буття, оскільки вони характеризують якусь однорідну сферу.

Наголошується на тому, що гарантії реалізації трудових прав поліцейських мають бути закріплені тільки на законодавчому рівні. Проте зазначено, що на сьогоднішній день спостерігається ситуація, коли деякі трудові гарантії працівників Національної поліції знаходять своє відображення в підзаконних нормативно-правових актах, зокрема наказах Міністерства внутрішніх справ України, що є прямим порушенням норм Конституції України. При цьому, акцентується увага на тому, що гарантії реалізації прав трудових прав Основним Законом визначені на одному рівні з правами і свободами людини і громадянина. Тобто їм відведена важлива роль у правовому бутті суспільства та вкладено доволі значний юридичний зміст.

Зазначено, що Закон України «Про Національну поліцію» є відносно новим та його не можна назвати досконалим, оскільки окремі норми увібрали в себе положення Закону України «Про міліцію», який втратив чинність, деякі норми мають досить складну структуру та спричиняють важкість у їх використанні, деякі взагалі є нелогічними та потребують нової редакції. Наголошується, що органи Національної поліції не є правонаступниками міліції, а тому «де-юре» нормативно-правова база органів внутрішніх справ не може бути застосована по відношенню до органів Національної поліції, що не збігається з ситуацією «де-факто». Відтак, вказується на те, що питання належності рівня правового регулювання діяльності органів Національної поліції є спірним та відкритим як на законодавчому та практичному рівнях, так й на доктринальному.

Розділ 2 «Механізм правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських» складається з трьох підрозділів, які присвячено дослідженню структури механізму правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських та характеристиці правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських на різних етапах проходження служби, під час зміни умов праці та звільненні.

У підрозділі 2.1 «Поняття та структура механізму правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських» на

основі аналізу доктринальних положень було сформовано власне поняття класичного механізму правового регулювання, який являє собою форму впливу на окремі правові явища, що проявляється у: по-перше, наявності нормативних положень актів, які регламентують буття певних правових галузей, інститутів, юридичних явищ тощо; по-друге, діяльності суб'єктів права з ціллю реалізації таких положень.

Обґрунтовано позицію, що механізм правового регулювання у зв'язці з будь-яким об'єктом регулювання являє собою суто нормативне явище, тобто, є сукупністю юридичних аспектів виражених у конкретних формалізованих офіційних актах: Конституції, кодексах, законах, підзаконних актах тощо. Для більш детального розуміння механізму правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських, кожен представлений елемент його структури розглянуто окремо. При цьому норми, інститути та нормативно-правові акти у сфері трудового права проаналізовано у комплексі, так як ці форми вираження даної юридичної галузі є взаємопов'язаними між собою.

У підрозділ 2.2 *«Правове регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських на різних етапах проходження служби»* зазначається, що правове регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських на етапі прийняття на службу в поліцію необхідно аналізувати не тільки на прикладі укладення останніми трудового договору/контракту із державою, оскільки процес вступу на службу не обмежується виключно юридичним оформленням і являє собою доволі складний процес.

Стверджується, що на етапі прийняття поліцейських на службу правове регулювання гарантій реалізації їх трудових прав здійснюється шляхом укладання із працівником поліції трудового договору у формі контракту, а також проведення спеціальних перевірок та конкурсу, з метою відбору кандидатів на роботу, які володіють необхідними навичками, знаннями і, в той же час, забезпечення реалізації права на працю усіх без винятку громадян, які виявили бажання служити в органах Національної поліції. Тобто правове регулювання проявляється в тому, що відповідні гарантії закріплено у положеннях нормативно-правових актів, а їх реалізація здійснюється за допомогою спеціальних засобів, якими є трудовий договір, конкурс, спеціальні перевірки стану здоров'я тощо.

Наголошено на тому, що у нормах спеціального законодавства термін «службовий час» використовується невірно та не має якоїсь спеціальної дефініції. Іншими словами, його зміст є тотожним загальній трудовій категорії робочого часу для всіх працівників.

Водночас практичний аналіз законодавчої бази доводить той факт, що останнє явище в діяльності поліції має певні особливості, головною з яких є наявність певного рівня надурочності робочого часу.

Підкреслено, що аналіз загальнотрудового та спеціального законодавства у сфері компенсації праці показав певні суперечності. Головна проблема полягає в тому, що Законом України «Про Національну поліцію» не передбачено грошової компенсації за вимушену працю у святкові та вихідні дні.

Зазначено, що у питаннях правового регулювання гарантій реалізації поліцейськими свого права на відпочинок, простежується єдність положень спеціального та загального трудового законодавства. Іншими словами, норми офіційних актів, що безпосередньо регулюють роботу поліції включають в себе усі особливості загального трудово-правового інституту відпусток. Більш того, положення Закону України «Про Національну поліцію» у частині регулювання права працівника Національної поліції на відпочинок містять пряме відсилання до норм законодавства про відпустки, що є позитивним фактором, який виключає декларативне дублювання положень, двоєке регулювання та суперечності у процесі правового регулювання зазначеного питання.

У підрозділі 2.3 *«Гарантії реалізації трудових прав поліцейських під час зміни умов праці та звільненні»* припинення трудових правовідносин визначено як інститут, який здійснюється шляхом розірвання трудового договору між працівником та роботодавцем з підстав, передбачених законодавством. Якщо перенести представлені відомості у сферу діяльності поліції, то за даних умов звільнення працівника Національної поліції є припиненням із ним трудових правовідносин, внаслідок чого останній втрачає статус працівника поліції.

Зазначено, що чітка визначеність підстав звільнення працівників поліції є вагомою гарантією реалізації їх трудових прав, адже припинити трудові відносини із працівником поліції неможливо на основі інших, не зазначених у Законі підстав. З іншого боку, кожна підстава звільнення, а також механізм її реалізації повинні відповідати загальнотрудовому законодавству.

Наголошується на тому, що звільнення працівника у зв'язку зі службовою невідповідністю може застосовуватись лише у тому випадку, якщо буде доведено його некомпетентність у передбаченому законом порядку.

Доведено, що в кожному конкретному випадку, нормативною базою, що регулює безпосередньо діяльність поліції, не встановлено

порядок продовження строку контракту, що є серйозною вадою механізму правового регулювання гарантій реалізації прав поліцейських під час звільнення.

Наголошується на тому, що механізм переведення працівників Національної поліції, закріплений у нормах спеціального офіційного акту, грубо порушує усі існуючі гарантії реалізації поліцейськими їх трудових прав, так як зміна умов праці не вимагає отримання згоди на це відповідного працівника чи інформуванням останнього. Окрім цього, Закон України «Про Національну поліцію» не визначає умови та порядок зміни трудових відносин із працівниками поліції, а лише встановлює технологію здійснення їх переведення по службі. Відтак, представлена недосконалість спеціального законодавства повинна бути терміново усунена, так як вона створює юридичні «можливості» порушення трудово-правового статусу поліцейських. З іншого боку, загальнотрудове законодавство, відповідно до положень Кодексу законів про працю України має виключний пріоритет, тож будь-які суперечливі норми фактично не є дійсними. Таким чином, до положень спеціальної нормативної бази, котра закріплює питання переведення та зміни істотних умов праці поліцейських, необхідно внести зміни з метою приведення її у відповідність до положень трудового законодавства.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення гарантій реалізації трудових прав поліцейських» складається з двох підрозділів, присвячених вивченню зарубіжного досвіду правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських, а також обґрунтуванню напрямків підвищення якості правового регулювання гарантій соціального захисту поліцейських.

Підрозділ 3.1 «Зарубіжний досвід правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських та можливості його використання в Україні» присвячено дослідженню зарубіжного досвіду правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських Республіки Польща, Республіки Казахстан, Російської Федерації, Республіки Білорусь, Азербайджанської Республіки, Чеської Республіки, Німеччини, частково Сполученого Королівства та Сполучених Штатів Америки.

Підкреслено, що досвід правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських у Польщі є цікавим у площині практики гарантування житлових прав та компенсаційних виплат, умовами оплати праці поліцейських. Відзначено, що законодавство Казахстану дуже детально регламентує порядок та умови грошового та житлового забезпечення поліцейських. Акцентовано увагу на

позитивному досвіді закріплення «соціального пакету» для поліцейських у Білорусії. Наголошено, що позитивним у досвіді Азербайджану, є те, що поліцейські мають цілий арсенал стимулюючих та мотиваційних заходів, спрямованих на розвиток правоохоронної системи. Встановлено, що Закон Сполученого Королівства про поліцію детально регламентує порядок прийняття подарунків та позичок поліцейськими. З позитивного боку відмічено досвід Сполучених Штатів Америки у царині закріпленням на законодавчому рівні широких повноважень професійних спілок та медичного забезпечення поліцейських. Обґрунтовано, що Чехія може стати прикладом при формуванні нового підходу до системи відпусток, відгулів та тривалості робочого дня/тижня, а Німеччина – спеціальними «місцевими» надбавками. Сформульовано конкретні пропозиції та рекомендації щодо використання позитивного досвіду зарубіжних держав у правовому регулюванні гарантій реалізації трудових прав поліцейських.

У підрозділі 3.2 *«Напрямки вдосконалення правового регулювання гарантій соціального захисту поліцейських»* наголошується, що необхідним є: 1) посилення фінансового контролю за використанням бюджетних коштів, які виділяються державою на соціальні потреби та забезпечення Національної поліції; 2) розмір грошового забезпечення поліцейських пов'язувати зі складністю і важливістю виконуваних ними завдань, рівнем кваліфікації і професійних якостей працівників; 3) здійснювати постійну індексацію пенсійних виплат, оскільки регулярна індексація розмірів пенсій як виконання соціального зобов'язання держави по відношенню до даної категорії пенсіонерів конче необхідна.

Запропоновано розробити пілотний проект – «Державну програму забезпечення працівників органів Національної поліції житлом». В рамках реалізації якої, сформовано основні напрямки, направлені на визначення державою: 1) умов надання та користування службовим житлом; 2) умов пільгового кредитування та субсидування на придбання житла у власність; 3) умов отримання житла у власність на безоплатній основі.

Обґрунтовано доцільність розробки та прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок і розміри виплат грошових компенсацій за найм житлових приміщень співробітниками органів Національної поліції», в якому варто врегулювати питання надання житла поліцейським, зокрема щодо: надання житлового приміщення державного (комунального) житлового фонду за договором соціального найму; надання житлових приміщень спеціалізованого

житлового фонду; грошової компенсації за найм житлових приміщень; витрат комунальних та інших послуг.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання – визначення сутності та особливостей гарантій реалізації трудових прав поліцейських, а також вироблення пропозицій та рекомендацій щодо їх удосконалення. В результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Основні з них такі.

1. Під гарантіями реалізації трудових прав поліцейських запропоновано розуміти нормативно закріплену систему умов, засобів та прийомів, направлених на забезпечення правового статусу поліцейського. Де правовим статусом поліцейського визначено сукупність встановлених та закріплених державою прав, свобод, обов'язків та обсяг відповідальності, які дають йому можливість здійснювати свої функції та взаємодіяти з суспільством і державою, а гарантії реалізації трудових прав поліцейських надають динаміці такому правовому статусу та втілюють у життя правові приписи.

Визначено характерні ознаки (особливості) гарантій реалізації трудових прав поліцейських: 1) вони встановлюються законодавчими актами; 2) забезпечуються державою, або спеціально уповноваженими нею органами; 3) мають загальнообов'язковий характер та поширюються на усіх, без винятку, поліцейських України; 4) вони є підтвердженням правового статусу поліцейського; 5) вони є основою трудових прав поліцейського; 6) вони є мотиваційною складовою професійної діяльності поліцейського; 7) мають розгалужену та багатовекторну систему; 8) мають чітко визначений механізм реалізації; 9) проявляються на усіх етапах проходження служби поліцейського; 10) не можуть бути обмеженими; 11) вони не є вичерпаними та можуть доповнюватися в процесі удосконалення та покращення умов праці.

2. Виокремлено такі види гарантій реалізації трудових прав поліцейських: а) загальні; б) організаційні; в) спеціальні гарантії в процесі трудової діяльності. Запропоновано спеціальні гарантії розглядати у розрізі юридичних гарантій, тобто тих, які забезпечують проголошену правом можливість досягнення певного соціального блага за рахунок належної поведінки як самого поліцейського, так і держави в цілому.

3. На підставі аналізу стану правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських, встановлено, що враховуючи

особливість нормативно-правового викладення змісту гарантій реалізації трудових прав поліцейських та ту обставину, що відповідно до Конституції України гарантії забезпечення прав осіб мають бути закріплені виключно в законодавчому порядку, та з метою оптимізації застосування законодавства у сфері гарантування трудових прав поліцейських, запропоновано розробити та ввести в дію Закон України «Про гарантії професійної діяльності працівників Національної поліції». Така подія стала б важливим кроком у встановленні та закріпленні на законодавчому рівні правових, економічних та соціальних гарантій захисту осіб, що згідно законодавства віднесені до працівників органів Національної поліції України. Особливість прийняття такого закону має полягати також у тому, що в ньому мають бути прописані як матеріальні норми, так і процесуальні, тобто закон має визначати гарантії реалізації трудових прав поліцейських та одночасно прописувати механізм їх реалізації та забезпечення.

4. Під поняттям «механізм правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських» запропоновано розуміти систему відповідних правових актів в яких дані гарантії закріплено, а також спеціальних юридичних засобів та способів, за допомогою яких вони забезпечуються.

Сформовано такі особливості механізму правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських, а саме: 1) такий механізм є похідним явищем від конституційних принципів законності та верховенства права, які закріплено у найвищому офіційному акті державі; 2) правове регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських ґрунтується на положеннях норм загального та спеціального законодавства; 3) юридична відповідальність, як елемент правового регулювання гарантій реалізації прав поліцейських у сфері праці, не обмежується лише дисциплінарним видом, адже певні порушення у даній галузі також можуть викликати дію норм адміністративного та кримінального права.

5. Охарактеризовано стан правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських на різних етапах проходження служби, у зв'язку з чим наголошується на тому, що загальний процес проходження служби в Національній поліції в цілому характеризується наявністю великої кількості суперечностей між положеннями загального трудового законодавства та спеціального, що суттєво ускладнює дію механізму забезпечення гарантій реалізації трудових прав поліцейських. Це проявляється у відсутності в нормах спеціальної нормативної бази відображення як відповідних юридичних гарантій, так і способів та засобів забезпечення останніх, які

передбачено Кодексом законів про працю України та іншими джерелами трудового права.

6. Акцентовано увагу на тому, що інститут звільнення працівників поліції на підставі проведення організаційних заходів чи скорочення штатів характеризується стійкою невідповідністю нормам загально-трудового законодавства, що на практиці приводить до порушення трудових прав працівників Національної поліції.

7. На підставі узагальнення зарубіжного досвіду правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських запропоновано такі можливості його використання в Україні: 1. удосконалення житлових прав поліцейських; 2. впровадження компенсаційних виплат; 3. розвиток стимулюючих та мотиваційних заходів службової діяльності; 4. розширення повноважень профспілок; 5. перегляд системи відпусток, відгулів та тривалості робочого дня/тижня; 6. встановлення спеціальних надбавок та додаткових виплат до грошового забезпечення в залежності від умов праці; 7. обов'язкове державне страхування поліцейських.

8. Запропоновано такі напрямки підвищення якості правового регулювання гарантій соціального захисту поліцейських: а) розробити пілотний проект: «Державну програму забезпечення працівників органів Національної поліції житлом»; б) розробити та впровадити в життя Постанову Кабінету Міністрів України «Про порядок і розміри виплат грошових компенсацій за найм житлових приміщень співробітниками органів Національної поліції»; в) закріпити положення, яке зобов'язувало б профспілки в ініціативному порядку інформувати про соціальні гарантії та можливості їх реалізації як безпосередньо співробітників поліції, так і пенсіонерів органів внутрішніх справ і членів їх сімей; г) здійснювати постійну індексацію пенсійних виплат.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Коломоець П.В. Значення гарантій реалізації трудових прав поліцейських в умовах реформування правоохоронної системи. / П.В. Коломоець // *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2016. Випуск 6-2. Т. 1. С. 123-128.

2. Коломоець П.В. Зміст та сутність правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських на різних етапах

проходження служби. / П.В. Коломoeць // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2016. Випуск 41. Т. 3. С. 184-189.

3. Коломoeць П.В. Система гарантій реалізації трудових прав поліцейських в Україні. / П.В. Коломoeць // *Научно-методический журнал «Право и Политика»*. 2016. № 4. С. 89-93.

4. Коломoeць П.В. Особливості структури механізму правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських. / П.В. Коломoeць // *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск №5. С. 98-103.

5. Коломoeць П.В. Гарантії реалізації трудових прав поліцейських під час звільнення. / П.В. Коломoeць // *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск №6. С. 145-150.

6. Коломoeць П.В. Отечественное видение международного опыта правового регулирования гарантий реализации трудовых прав полицейских. / П.В. Коломoeць // *Международный научно-практический журнал «Право и Закон»*. 2017. № 3. С. 67-72.

7. Коломoeць П.В. Шляхи удосконалення правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських. / П.В. Коломoeць // *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Випуск №2. Том 3. С. 111-116.

Матеріали науково-практичних конференцій:

8. Коломoeць П.В. Питання реалізації трудових прав поліцейських під час зміни умов праці // П.В. Коломoeць // *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 12-13 серпня 2016 р.)*. Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2016. С. 67–69.

9. Коломoeць П.В. Окремі напрями удосконалення житлового законодавства поліцейських // П.В. Коломoeць // *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 21-22 жовтня 2016 р.* Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 34–35.

10. Коломoeць П.В. Удосконалення змісту, значення та особливостей гарантій реалізації трудових прав поліцейських / П.В. Коломoeць // *Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю кафедри трудового та господарського права Харківського національного університету*

внутрішніх справ (м. Харків, 3 листопада 2017 р.); за заг. ред. К.Ю. Мельника. Х.: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 321–323.

АНОТАЦІЯ

Коломосць П.В. Гарантії реалізації трудових прав поліцейських. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.05 – трудове право; право соціального забезпечення. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2018.

У дисертації сформульовано поняття та розкрито значення гарантій реалізації трудових прав поліцейських, визначено їх види та досліджено сучасний стан правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських. Під гарантіями реалізації трудових прав поліцейських запропоновано розуміти нормативно закріплену систему умов, засобів та прийомів, направлених на забезпечення правового статусу поліцейського.

Удосконалено визначення соціального захисту поліцейських під яким запропоновано розуміти сукупність цілеспрямованих державних заходів організаційно-правового, фінансового та матеріального характеру, які спрямовані на реалізацію законодавчо закріплених соціальних гарантій, а також на забезпечення належних умов праці співробітникам органів Національної поліції та надання державної підтримки поліцейським та членам їх сімей, які через незалежні від них обставини потребують матеріально-фінансової та організаційно-правової допомоги

Визначено структуру механізму правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських та охарактеризовано правове регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських на різних етапах проходження служби, під час зміни умов праці та звільненні.

Окреслено зарубіжний досвід правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських та можливості його впровадження у вітчизняну практику, а також обґрунтовано напрямки підвищення гарантій соціального захисту поліцейських.

Ключові слова: гарантії реалізації трудових прав, органи Національної поліції, соціальний захист, реформування, мотивація, правове регулювання, умови праці, механізм реалізації.

АННОТАЦИЯ

Коломоец П.В. Гарантии реализации трудовых прав полицейских. – *Квалификационная научная работа на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.05 – трудовое право; право социального обеспечения. – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2018.

В диссертации сформулировано понятие и значение гарантий реализации трудовых прав полицейских, определены их виды и исследовано современное состояние правового регулирования гарантий реализации трудовых прав полицейских.

Под гарантиями реализации трудовых прав полицейских предложено понимать нормативно закрепленную систему условий, средств и приемов, направленных на обеспечение правового статуса полицейского.

Усовершенствовано определение социальной защиты полицейских, под которым предложено понимать совокупность целенаправленных государственных мер организационно-правового, финансового и материального характера, направленных на реализацию законодательно закрепленных социальных гарантий, а также на обеспечение надлежащих условий труда сотрудникам органов Национальной полиции и предоставления государственной поддержки полицейским и членам их семей, которые по не зависящим от них обстоятельствам нуждаются в материально-финансовой и организационно-правовой помощи

Определена структура механизма правового регулирования гарантий реализации трудовых прав полицейских и выделены его особенности, а именно: 1. такой механизм является производным явлением от конституционных принципов законности и верховенства права, которые закреплены в Конституции Украины; 2. правовое регулирование гарантий реализации трудовых прав полицейских основывается на положениях норм общего и специального законодательства; 3. юридическая ответственность как элемент правового регулирования гарантий реализации прав полицейских в сфере труда, не ограничивается только дисциплинарным видом, ведь определенные нарушения в данной области также могут вызвать воздействие норм административного и уголовного права.

Охарактеризовано правовое регулирование гарантий реализации трудовых прав полицейских на разных этапах прохождения службы, а также при изменении условий труда и увольнении. Отмечается, что

общий процесс прохождения службы в Национальной полиции в целом характеризуется наличием большого количества противоречий между положениями общего трудового законодательства и специального, что существенно усложняет действие механизма обеспечения гарантий реализации трудовых прав полицейских.

Акцентируется внимание на том, чтобы дать возможность профессиональным союзам иметь реальные организационно-правовые механизмы (необходимые и достаточные) для обеспечения надлежащей защиты прав полицейских.

Изучен зарубежный опыт правового регулирования гарантий реализации трудовых прав полицейских и возможности его внедрения в отечественную практику, а также обоснованы направления повышения гарантий социальной защиты полицейских.

Ключевые слова: гарантии реализации трудовых прав, органы Национальной полиции, социальная защита, реформирование, мотивация, правовое регулирование, условия труда, механизм реализации.

SUMMARY

Kolomoiets P.V. Guarantees for the Realization of Labor Rights of Police Officers. – *Qualifying scientific work as the manuscript.*

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.05 – labor law; social guaranteeing law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2018.

The author of the dissertation has formed the concept and meaning of the guarantees for the realization of labor rights of police officers; has determined their types and has studied the present state of legal regulation of the guarantees for the realization of labor rights of police officers. The author has offered to understand the normatively enshrined system of conditions, means and methods aimed at ensuring the legal status of a police officer under the guarantees for the realization of labor rights of police officers.

The definition of police officers' social protection has been improved. This definition has been suggested to be understood as the totality of target-oriented state measures of organizational, legal, financial and material nature, aimed at the implementation of legally established social guarantees, as well as ensuring proper working conditions for the employees of the National Police and providing state support to police officers and their family members, who due to circumstances beyond their control, need financial, organizational and legal assistance.

The structure of the mechanism of legal regulation of the guarantees for the realization of labor rights of police officers has been determined and

the legal regulation of the guarantees for the realization of labor rights of police officers at different stages of service during the change of working conditions and dismissal has been characterized.

International experience of legal regulation of the guarantees for the realization of labor rights of police officers and possibilities of its implementation into domestic practice have been outlined; as well as directions of increasing the guarantees of social protection of police officers have been grounded.

Key words: guarantees for the realization of labor rights, National Police agencies, social protection, reform, motivation, legal regulation, working conditions, mechanism of realization.